

ACCENTE POETICE ÎN OPERA DESPRE NATURĂ A LUI MIHAIL SADOVEANU

Loredana IVAN
Colegiul Național "Dinicu Golescu" Cîmpulung

Abstract: *Sadoveanu first works of literature are related to poetry and his "inner desire to say something unusual about nature". (George Calinescu).*

Sadoveanu also creates entire poetry after starting to write poetical prose in which he inserts more or less valuable lines, of folk influence, cultivated verses or original ones. However his poetical concern remains very constant all along his activity as a man of letters.

George Calinescu statement that "after he wrote his first poems. Sadoveanu proved himself a constant and remarkable poet, a creator of lyrical views and poetic voices", finds a complete image only in his maturity work.

Key words: *folk influence, poetic prose, language expressivity*

Primele manifestări artistice ale lui Sadoveanu în sfera literaturii se leagă de poezie și de „năzuința intimă de a spune ceva neobișnuit despre natură”¹. Preocupările poetice au rămas însă o constantă a întregii sale activități literare, desi formele de manifestare ale poeticului au fost diferite: versul și proza. Notiunea de poetic fundamentată cu semnificația ei estetică complexă de către romantici (a căuta implicațiile romantice ca permanente ale poeticului, în opera sadoveniana, nu înseamnă deci a demonstra apartenența autorului la curent) definește un sector al trăirilor interioare pe care limbajul le poate exprima diferit în funcție de raporturile care se stabilesc între trăsăturile celor două planuri ale sale: fonice și semantice. Nivelul semnificației conține totdeauna, obligatoriu pentru condiția poeziei substanța poeticului, însă nivelul sonor nu potrivește aceste substanțe, întotdeauna, regulile sau pseudo-regulile prozodice, dând naștere situației de compromis a prozei poetice. Celelalte situații posibile sunt proza versificată (-fonice, -semantice), poezia integrală (-fonice și semantice) și proza integrală (fonice și semantice). Semnele notează absența sau prezența trăsăturilor poetice. Poezie integrală a creat Sadoveanu și după ce a început să scrie proză poetică în cadrul căreia a intercalat versuri mai mult sau mai puțin valoroase, de influență populară, cultă sau originale, astfel încât calificarea lui George Călinescu, aceea că ”Mihail Sadoveanu, după întâii pași în versuri s-a relevat un statornic și considerabil poet, creator de privesți lirice și al unui grai poetic” își găsește o ilustrație deplină abia în creația de maturitate. Fiindcă luată în ansamblu, și spre începuturi mai ales, creația în versuri se „evidențiază” prin multe însușiri prozaice care o îndepărtează de sfera esteticului. Paradoxal, însușirile prozaice au lipsit tocmai acolo unde trebuia să existe, astfel că de același tratament s-au bucurat și încercările dintr-o perioadă mai târzie în direcția prozei integrale, a romanelor obiective. ”³.

Situația de compromis, adică transferul sensibilității poetice în domeniul prozei a păstrat conștiința permanenței oricând: ”sunt dacă vrei poet, obișnuit am rămas la această îndelungă”⁴. și totodată i-a adus consacrația, valoarea estetică a prozei datorându-se în cea mai mare parte calităților poetice pe care le întrupează. Renunțarea la expresie desi nu este totală, limbajul prozei distingându-se el însuși prin modulații și cadențe de vers este o dovadă a trăinicieii elementelor de conținut.

Sadoveanu intra în literatură cu sentimentul mărturisit al istoriei, cu presimțirea în consecințele ei a succesiunii temporale, căreia îi aparțineau fenomenele din jur și cele

din interior, fiind supuse toate legii celor trecătoare. Aplecarea deosebită față de istorie, ”primul obiect de predilecție” se făcea prin intermediul memoriei, ”totdeauna tovarăș fidel” și se datora instinctului de primitiv, denumire-aceasta din urmă-ce exclude existența unei alte determinări care să poată fi explicată în termenii artei.

În studiul său „Poezia” Croce găsește pe plan artistic mai multe echivalențe acestui sentiment. ”Dacă în sentimentul de care poetul se pătrunde este cuprinsă istoria și freamătă alături de gândire poezia secolelor ce se transmite și se transfigurează în noua expresie”, artistul ”e solicitat deopotrivă de impulsul de a crea original și de necesitatea de a se armoniza cu glasul poeziei ce a răsunat înaintea lui”. Conștiința trezită îi dictează (precum muzele lui E. Lovinescu) imperative categorice: ”Fii ti însuși, fii credincios naturii; Urmează marile modele!”.

„Armonizarea cu poezia dinainte are un aspect pozitiv și unul negativ. Negativ întrucât receptează niște influențe pe care în general nu le dapășește(și acest lucru l-a făcut Sadoveanu în majoritatea poeziei sale versificate de natură eterogenă, dar mai ales Eminescu și Alecsandri, prin intermediu epigonice);pozitiv, întrucât sesizează și urmează direcția tradiției literare în contextul sensibilității timpului. Modele i-au fost Marele creator anonim al „Mioriței”, al creației populare valoroase în genere, Neculce și Creangă, scriitori cu multe implicații populare în opera lor, care i-au scris cele dintâi și cele de pe urmă cărți de căpătâi.

Timpul inițierii lui Sadoveanu în tainele naturii a fost copilăria, ”liberă și nesupusă niciunui frâu”, iar lipsa niciunui ritual era o ipostaziere a acestei libertăți absolute, la periferia societății, unde se afla ”ca simplu țigan ori derbedeu”. ”Mă lăsam dus deocamdată –spune-de instinctul meu de primitiv” care a generat integrarea în natură specifică primitivului. În natură căuta ceea ce-l uimea și pe primitiv-tainele existenței, dar îl interesează deopotrivă vălul de frumusețe sub care erau ascunse. De aceea „inițierea mea s-a făcut prin poezie și instinct cum arăt aici”.

Excursia în mijlocul naturii a făcut-o Sadoveanu ca vânător sau pescar, îndeletniciri de care se leagă începuturile umanității. Ele satisfăceau în primul rând sentimentul istoriei, datorită primitivismului lor l-au apropiat de universul sufletelor simple care le practicau, au dezvoltat în sfârșit simțurile văzului și auzului, fundamentale în receptarea frumosului natural. ”Instinctul vieții neguroase de la începutul anilor, când fiii pământului descopereau arme de apărare și de atac, căpcăni și adăposturi, trăia ascuns în mine și în mulți. Pasiunea vânatului și a pescuitului ne vine de departe și de demult, așa de departe și de demult, încât cugetând simt un fior aspru. Vine dintr-o epocă obscură când tot ce au astăzi oamenii era numai o intenție în ochii și mintea și în brațul primilor luptători”. ”Adeseori pescarul de astăzi se află în situația celor dintâi pescari de odinioară”. Identitatea psihică era însă în concordanță cu cerințele unui alt timp, ale timpului prezent, de aceea „vânatul nu înseamnă astăzi la noi ca la primitivi prigoană și distrugere; vânătoarea omului de astăzi se poate asocia cu alte sentimente care îi dau frumuseți și noblețe”. În aceste condiții vânătoarea și pescuitul au făcut ele inele trecerea spre universul artei, datorită plăcerilor diverse de domeniul jocului, vecine cu emoțiile estetice, pe care le provocau: ”Plăcere ca a noastră, a vânătorilor și a pescarilor n-o pot avea alți muritori, pescuitul e o plăcută îndeletnicire chiar când nu prinzi nimic, e o petrecere cum ar fi un cântec, ori o poezie de V. Alecsandri”.

Așadar pe lângă educația morală pe care o realizează cele două îndeletniciri în sensul antic (inițiat în lumea romană de Cato cel Bătrân) deoarece ”această școală a răbdării poate forma un om”. ”Expedițiile vânătoarești provocaseră în parte această atitudine nouă de uimire în fața fenomenelor vieții, de atenție față de ceea ce e o minune

neconținut schimbătoare. Atitudinea nouă cerea și o formă deosebită de exprimare: Astfel m-am îndemnat a divaga în versuri. Întâi a fost vânatul și pe urmă a venit literatura. Nu este însă un raport mecanic de anterioritate ci o condiționare internă omului poetic realizându-se simultan cu vânătoarea. Răspunzând lui Ibrăileanu, în studiul său "Țara de dincolo de negură" întrebat de unde scoate atâtea peisaje, Sadoveanu spune: "Le scoțeam dintr-un rezervoriu umplut cu nemiluita ani și ani în toată copilăria acum atât de depărtată în perioada secundară a pământului. Poezia de care eram înconjurat, pe care o respiram în orice clipă încă nu se vădea, ci se stratifica încet încet în ființa mea cu semințele ei". 4.

Din momentul în care acumulatorii interioare se umpluseră cu substanță poetică și impulsul spre descărcarea lor în opere de artă se produsese, în evoluția interioară a scriitorului începea o nouă fază. Este faza cunoașterii prin recreere a frumosului, propulsată de țelul mărturisit că "mi-i dat în timpul meu să realizez treptele umanității". Frumosul inițial de la care a plecat a rămas ulterior o sursă nesecată de putere creatoare: "Când eram trudit de lupta cu uriașii scrisului, evadam spre natură, maica noastră generoasă, căreia îi ceream puteri proaspete ,,".

Sadoveanu valorifică frumosul estetic, realizează deci o cunoaștere estetică obiectivată prin creația de frumos artistic supus el însuși receptării.

În primul rând există poezia certitudinii senzoriale, a materiei care cade nemijlocit sub simțuri, o poezie a lui –acesta- ipostaziat –aici- și –acum- Fiind într-o continuă mișcare și transformare, materia invadează simțurile, printr-un flux din ce în ce mai abundent, de aceea crează impresia contrarie că nu ea invadează simțurile ci organismul însuși, posesorul simțurilor invadează materia. Invazia se produce printr-o concepere naivă, aidoma simulacrelor lui Lucrețiu. Descoperirea substanței, a naturii, la Lucrețiu se face din nevoia de argument, desi dincolo de principiul meditativ lumea există ea însăși. Invizibili atomii au luat locul homeomeriilor antice. Ei se găsesc în continuă mișcare datorită forței propulsatoare a vidului. Sticla e penetrabilă vederii datorită dispunerii recte a spațiilor vidate; multe lucruri sunt penetrabile de altele datorită vidului. Sunt în continuă mișcare, în continuu amestec, acesta fiind principiul etern al ființării și desființării corpurilor. Atomii vii sunt și ei în excursie permanentă între anima și animus. Dar omul nu este amestecat lucrurilor, el are limitele sale de care trece doar prin intermediul simțurilor. Deși rezeziunea vederii se calculează în funcție de oglindă, de pe suprafața corpurilor se desprind văluri fine de atomi care o invadează. Lumea este deci o proiecție a unui atom uriaș care acționează pe două lungimi de undă, omul fructificându-le pe amândouă. La Sadoveanu comunicarea imaterială, în măsura în care lumina însăși e sau nu imaterială, se face după legile percepției, importanța simțurilor în surprinderea frumosului fiind covârșitoare. Corespunde asta cu o definiție a frumosului care este "tot ce place prin intermediul senzațiilor de văz și de auz" (Gheorghe Aghiței „Frumosul și valoarea estetică”) Esența acestor simțuri are semnificația unei transcendențe în funcție de care este conceput în întregime travaliul artistic: "După moartea mamei...dintr-odată mi s-au deschis ochii și mi s-au ascuțit urechile. Viața ei distrusă trebuia să o răscumpăr eu. În ceea ce spun aici, e mai puțin sentimentalism decât s-ar crede. Nu-mi dăduse ea oare privirea, auzul și zâmbetul păstorilor din veac?... Zi cu Zi, clipă cu clipă, a pătruns în ființa mea în aparență insensibilă, prin ochi, prin auz, prin miros, în forme infinite, jocul vieții înnoit prin moarte, imens etajat și inexplicabil amestecat în cicluri în care timpul nostru omenesc e indiferent... Nu mă gândesc la nimic, dar știu că intră în mine nesimțit tot ce sună și tot ce se vede, ca soarele care lucrează în mătza pământului și în apă". Ar mai trebui amintit faptul că în „Anii de ucenicie” se găsește un capitol intitulat "Ochii și urechile".

De aceea opera lui este mai întâi o extensie a senzorialului, creația preponderent imagistică fiind prima treaptă în evoluția sa interioară. La Sadoveanu poezia concretului senzorial epuizează virtuțile simțurilor. Irigațiile spectrului cromatic proiectează un univers edenic, în care arta e a îmbinărilor. Auzul prinde de la foșnirile delicate ale frunzișului toată gama, mai mult sau mai puțin muzicală a sunetelor, până la modulațiile îndepărtate ale ecoului. Ansamblul de forme, de culori, de lumini, de sunete, de contururi nu formează însă un haos. Învăluindu-le în aburul dulce al poeziei, le armonizează totodată în peisaje, cu minuțiozitatea unui naturalist. Datorită invaziei abundente a senzațiilor Sadoveanu a dobândit virtuțile gândirii concrete, realizând la acest nivel ceea ce Hartman numește "Întoarcerea la primitivitate". Procesul este destul de complicat. La un moment dat, din cauza abundenței, receptorul nu mai vrea să primească senzații și se deplasează el însuși la izvorul lor pe calea transpunerii simpatetice. Sintagma este împrumutată din estetică deoarece față de frumosul natural peisagistul însuși are atitudinea unui estetic. Empatia sau simpatia este metoda confundării cu exteriorul și a valorificării lui pe baza impresiilor care rezultă din confuzie. Probabil, cea mai completă definiție a dat-o Viktor Basch. După el simpatia estetică înseamnă a se confunda în obiectele exterioare, a se proiecta, a se infuza în ele; a interpreta eurile altora după propriul nostru eu, a trăi mișcările lor, gesturile lor, sentimentele și gândurile lor, a anima, a personifica obiectele lipsite de personalitate, ...a ne împrumuta ceea ce nu suntem noi, cu o asemenea feroare, încât în timpul contemporării estetice să nu mai avem conștiința împrumutului nostru, a darului nostru, și să credem că am devenit cu adevărat linie, ritm, sunet, vânt, rocă și pârâu". Rezultatele transpunerii simpatetice sunt, cum spune definiția, în funcție de obiectul cunoașterii: natura, omul, creația artistică. Sadoveanu le-a cunoscut pe toate. Evident fără implicații savante, de aceea la el se cere sesizată legătura între semnificația sintagmei "simpatie-estetică" cu a noțiunii de circulație mai largă "simpatie" fără să însemne asta o vulgarizare. Maxime celebre spun că pentru a exista simpatie, trebuie să existe mai întâi suferință. Esteticienii nu țin seama de acest adevăr cuprins în sensul etimologic al cuvântului, deși crearea unei opere implică aproape întotdeauna „labor” (sbcium și chin).

La Sadoveanu există suferința ca un cadru general pentru care se desfășoară cunoașterea. Natura și omul suferă mutilările civilizației, omul suferă exploatarea altui om, și-și găsește refugiul în natură, concretizare a „spiritului pandur” despre care vorbea Ralea. În acest sens întreaga operă peisagistică a lui Sadoveanu e o conservare a frumosului natural, o demonstrare a valorilor ei în opoziție cu haosul mașinist, după cum întreaga operă este o pledoarie împotriva exploatării. Într-adevăr sunt mai mult decât numeroase împinse până la obsesie, condamnările directe ale civilizației care distrug mediul înconjurător, distrugându-i poezia.

Impunând conservarea frumosului natural înseamnă că scriitorul avea și motive. La modul general, natura este pentru el realizarea concretă a timpului și a spațiului existenței umane. În funcție de mediu, de particularitățile lui s-au format conștiințele oamenilor cu însușirile etnice respective. Timpul naturii este eternitatea, de aceea nu s-a modificat în ipostaza ei minerală și vegetală de la începuturile umanității, servind drept martori și vorbind aceluia care știu s-o asculte. Ea conservă fondul etnic primitiv al neamului, rămas și el constant, ca fiind naturalul din om. "Primitivism" înseamnă de aceea existența formelor oricât de evolute ale civilizației în funcție de antecedentele lor istorice, nepunerea lor în contrast sub influența civilizației altor popoare, cu altă istorie, lipsa înstrăinării și nu neapărat un psihologism naiv: "În părțile acelea ale Apusului s-a prăpădit rânduiala lui Dumnezeu odată cu peisajul primitiv. Înțelegeam nevoia intrării

acestui neam în curentul de europenizare și în același timp mă biruia părerea de rău că i s-ar prăpădi în asemenea prefacere toată originalitatea. M-am întrebat încă de atunci cum ar fi cu puțința să fie câștigat pentru lumea nouă”.

În contextul acestor atitudini numai după ce se forțează să înlăture suferințele, Sadoveanu realizează ceea ce esteticienii numesc transpunere simpatetică. Termenii folosiți în descrierea fenomenului sunt mai nuanțați și reușesc să sugereze mai bine esența fenomenului:”M-a interesat întotdeauna orice peisaj în orice împrejurare și în orice clipă a vieții. fără să mă obosească, fără să mă plictisească;M-a interesat nu cu voința mea, ci numai printr-un fenomen de participare, osmoză și simbioză. Mă încorporez lucrurilor și vieții, am simțire că totul trăiește în felul său particular:brazdă, stâncă, ferigă, tufiș de zmeură. arbore, și tot ce pare nemișcător. Faptul de a avea o asemenea cunoaștere mă face să iau parte la viața tainică a stâncii, arborelui, smeurei și ferigii. Cu atât mai vârtos , alianța aceasta a vieții nenumărate se manifestă între mine și sălbăticiuni, zburătoare, găze și fiare...Gârlele caprițioase, dumbrăvile de plopi, sălcii și arini, câmpia grea de lumină, până la pâcle vânăta a munților, toate le port încă în mine, intrate pentru totdeauna în ființa mea ca un filtru al vieții nemuritoare din care încă mă împărtășesc”. 1. pag. 26.

Problema pe care și-o pune în urma acestui proces îl duce pe Sadoveanu pe drumul filozofilor care analizau raportul dintre spirit și corp, dintre spirit și celelalte corpuri, raportul corpurilor între ele.

„Toate ale naturii sunt armonice legate”spune Sadoveanu (Revista”Carpați”Capra Neagră). Această viziune este o trăsătură a poeziei după Croce deoarece poezia”leagă particularul de universal, primește în ea deopotrivă durerea și plăcerea înălțând mai presus de ciocnirea părților viziunea părților în întreg, mai presus de conflict armonia, mai presus de îngustimea finitului întinderile infinitului. Această pecete de universalitate și de totalitate este caracteristica ei, iar acolo unde par să existe totuși imagini, dar acest caracter este slab sau lipsește, se spune că lipsește plenitudinea imaginii, imaginația supremă, fantezia creatoare, poezia din adânc”(Estetica, pag. 30).

Problema țărânimii este analizată amănunțit de Sadoveanu în opere cu destinație precisă, în operele despre natură, ea este prezentă mai ales în ipostaza meditativă, rezolvarea fiind o întoarcere și o revenire în timp. Mai presus de asta însă oamenii sunt niște înțelepți de tipul lui Nastratin Hogeia de exemplu din „Ostrovul Lupilor”, înțelepciunea lor încadrându-se în sfera mai alrgă a spiritualității orientale. În raporturile dintre ei , în gesturi desfășoară un ceremonial care înainte de a fi bizantin poartă semnele autohtonității. Politețea cum îi zice Tudor Vianu(în „Înțelepciune și politețe)nu este concepută de aceea ca un semn de inferioritate, ea este un mod de a gândi labirintic, dezarmând cu meandrele lui pe interlocutor și obligându-l să vină cu sufletul deschis la întâlnire. Pe lângă astronomie , au înțelepciunea naivă , dar profundă a sufletelor simple ce unii care prefăcând pe aceste locuri experiența înainteașilor au participat la plămădirea proverbelor. Apropiindu-se de ei deci Sadoveanu s-a apropiat în același timp și de poezia populară. Alfonse Carre îl interesează ca tehnologie cinegetică, Turgheniev cel din „Istorisirile unui vânător”ca literatură de aceeași factură, Fabre cu preocupările lui biologice învăluite în poezie. Față de operele acestor autori însă ca și față de multe alte opere nu a adoptat transpunerea simpatetică așa cum a făcut cu literatura populară a năcăjiților și obidiților, precum și cu cea cultă de factură populară(Neculce, Creangă).

Caracterul acesta privilegiat al creației populare explică spre exemplu”Baltagul” și infuzia rustică generală din majoritatea operei. Înțelepciunea autohtonilor, felul lor de a gândi și de a se înscrie în circuitul existenței, deși au coordonatele generale ale

Orientului realizează un univers de valori specific creând prin umanitate însușirea esențială a oricărei poezii cum zice Croce. De aceea Sadoveanu a considerat poporul părintele său literar, iar creația populară „Un izvor de apă vie de la care vin și se adapă toți cei care cântă și se simt ai acestui pământ”.

„Sadoveanu trece , cu drept cuvânt, ca cel mai de seamă poet descriptiv al literaturii noastre. Natura văzută i se prezintă lui Sadoveanu numai în aspecte de lumină difuză, în culori fantomice, în arătări de pâcle și neguri, cuvinte foarte des întrebuințate și acestea, în schimb universul lui sonor prezintă o mare diferențiere a senzațiilor. Murmurul, freamătul, susurarea, gălgâitul apei, ciuruirile îndepărtate de unde, foșnetul zăvoiuului, ecourile prelungite, vuietul slab al unei vijelii îndepărtate, apoi fierberea ei sunt notații pentru care exemplele s-ar putea aduna cu sutele”⁵.

În evoluția interioară a poetului se disting trei etape în funcție de atitudinea pe care o adoptă față de natură și de dominantele care însoțesc fiecare certitudine: certitudinea senzorială, aflată sub imperiul imaginilor complete; depărtarea în spațiu și timp prin intermediul meditației de tip negativ; depășirea rațiunii prin umor. Evident ele se găsesc simultan, dar dominante sunt în această succesiune. Etapa din urmă, valabilă pentru opera de ansamblu, se întâlnește în opera despre natură mai ales în narațiuni și de aceea ea are un statut poetic mai sărac, Sadoveanu neputând din cauza conținutului afectiv cu care însoțește peisajul să realizeze ca Hogaș contrastul comic la nivelul lui.

Față de poezia certitudinii aul reacționează pozitiv într-un adevărat „joc de-a vacanța”, adevărat „carpe diem” în maiera preluată de Lucrețiu de la Epicur. Extazul, voluptatea, euforia sunt trăite de eul prea plin de lucruri, sigur de existența lui, aici și acum prin ele.

Poezia depărtărilor în spațiu și timp realizează distanțarea de la imaginea concretă la meditația căreia îi revine spre rezolvare întreaga povară a existenței. Amintirile care cheamă în trecut reînvie parcă lumea celor dispăruți și deși echilibrul se realizează până la urmă, rămâne ecoul unui trist „memento mori”. Detașarea prin umor se face în urma echilibrului ca reîntoarcere la universul certitudinii senzoriale.

Trăsăturile de formă în strânsă legătură cu cele de conținut, alcătuiesc împreună ceea ce se poate numi caracterul popular al artei sadoveniene. Printre alte implicații pe care le presupune acesta, locul dominant îl ocupă însușirile operei , derivând din influența directă a folclorului. Modalitatea generală de expresie, structurarea internă a conținutului, cât și elemente de conținut sunt luate din creația populară cu care Sadoveanu a fost în raport de simpatie estetică: „În chip instinctiv deci am căutat expresiunea ariginală și giuvaerul literar în poezia populară. Toată atmosfera baladei ne îndeamnă să pătrundem cu altă înțelegere în ceea ce se numește psihologia populară. Primiticii aceștia au ceva nobil și distinct, numai al lor, deci numai al nostru. Lirismul acesta epos, , adică această contradicție imposibilă și confuziune a genurilor își are semnificația ei pentru cel ce caută specificul, nota originală a literaturii noastre culte. Lirismul obiectiv sau „materialismul liric” cum zice Eugen Lovinescu este o trăsătură specifică a creației sadoveniene, în aceasta constând esența prozei poetice, fiindcă lirismul este nota dominantă a poeziei , iar epicul a prozei.

În ceea ce privește conținutul trebuie legat în primul rând de statutul afectiv al percepției, care oferă condiția esențială a întoarcerii spre un mod de cunoaștere primitiv (percepțiile începutului sunt considerate aproape exclusiv afective) compensând lipsa finalității, a interesului imediat.

Sadoveanu si-a mărturisit de nenumărate ori sentimentalismul său explicându-l ca pe un mod de cunoaștere de care ceilalți oameni sunt lipsiți: „Cunosc zâmbetul unora

dintre contemporanii mei față de acest sentimentalism. Acești oameni care afectează o superioritate intelectuală se simt desfăcuți de povara trecutului și a morților. În realitate-au ochi pentru tot ce ne înconjoară și urechi pentru tot ce vine din veacuri. Fiecare neam se dezvoltă cu un destin propriu și cuprinde în el viața atentă a generațiilor căzute. De aceea unii zâmbim și plângem intrând în armonia fatală a rasei și a pământului. Alții se cred superiori fiindcă n-au rădăcinile noastre vii”.

Caracterul popular implică însă și limite. În ”Mărturisiri „, Sadoveanu arată că scriind pentru popor și trăind în această atmosferă s-a simțit îndemnat să plăsmuiască lucruri cu un conținut accesibil. De aceea a cultivat teme de factură tradițională din sfera eposului, modalitățile de tratare a lor fiind cum a rătat Tudor Vianu opuse, și anume de factură lirică. Sadoveanu trebuie considerat astfel la hotarul dintre tradiție și inovație, nu ca o separare a lor ci ca sinteză. Analizând trăsăturile moderniste Tudor Vianu în studiul ”Patru decenii de la publicarea primei opere a domnului Mihail Sadoveanu” scoate în evidență impresionismul ca modalitate generală de realizare a liricului . A prefera impresiile mobile și a le pune în locul imaginilor statornice ale lucrurilor, înseamnă a le supune pe acestea din urmă unei structurări interioare pentru a le elebora într-o viziune fragmentară și instantanee, alta decât ordinea lor obisnuită.

Camil Petrescu vorbea despre necesitatea literaturii de a ține pasul cu evoluția generală a epocii, cu descoperirile moderne ale științei și filosofiei, și de obligația de a se despărți de postura creatorilor omniscienți, epuizată datorită solicitării ei îndelungate. În opoziție cu aceste forme tradiționale Sadoveanu introduce tehnica monologului interior, aducând segmentele naturii în fluviul conștiinței, perspectiva subiectivă și momentană a impresiei, ceea ce înseamnă o nouă formulă literară de tip impresionist. ”Se va spune-zice Tudor Vianu în studiul citat-că toate acestea sunt mai degrabă precedee poetice decât narrative”. Considerarea poeziei sadoveniene prin prismă impresionistă duce cu gândul la căutările picturii în acest sector de modalități de realizare a cadrajului:”Depărtare, apropiere și panoramic, acesta din urmă corespunzând așteptării și liniștii, deci cufundării în sine. Aburul de părtării la Pissaro este constituit din reflexele prelungite ale razelor solare, nemijlocirea lui Monet, forțează ochiul până la amorteală, liniștile lui Whistler aduc florii transcendenței. Sunt trăsături și ale lui Sadoveanu legate în ultimă instanță de funcția picturală pe care o îndeplinește cuvântul. Ochiul și urechea sunt făcute să vadă și să audă ce se decantează în cuvinte, suprasenzorialul și afectivul stabilind definitiv legătura de lucru. Tudor Vianu , a asezat pe aceste considerente întreaga operă a lui Sadoveanu în interiorul curentului de europeanizare al prozei , inițiat de Chateaubriand.

Întreaga poezie a operei peisagistice este rezultatul transpunerii simpatetice în frumosul natural, o transpunere a realităților contemporane în mitul omului-natură al romanticilor. Nu au lipsit nuanțările critice ale realismului. Legat de aceasta, apariția socialismului care a reușit să pună capăt suferințelor de veacuri, a pus capăt, cel puțin teoretic, simpatiei estetice:Să lăsăm trecutului și literaturii poezia peisagiului, a costumelor, a datinilor;țărănimea să participe la viața lumii moderne, să beneficieze de toate câștigurile tehnice. Evenimente mărețe se desfășoară în lume”(„Lumina vine dinspre răsărit”1945).

În universul sadovenian se intră în tăcere. Trebuie ascultate foirile misterioase ale bălții când magnetismul cosmic cheamă vietățile sub frânghioarele de ploaie, trebuie ascultată soapta zării în care vibrează mirajul depărtărilor unde se adună spre infinit țipătul cocorilor;prin fereastra subconștientului pândește întunericul speciei și astrul îi srtunește caii fantastici pe drumurile timpului. Frunzișul susură despletit de vânturi,

dumbrăvencile plutesc poloagele de fân; la margine e casa mohorâtă a pândarului, pitită subcoala unui fag, așteptând greutatea uitării.

În universul sadovenian se intră fără grabă. Trebuie văzuți ochii jivinelor clipocind în noapte, tremurul căldurii în hăul munților, rațele, ciupercile fișnite din odihna frunzelor, șerpii iscoditori prelungindu-se în apă, spuma salcânilor în care se zbate albina... Viața transcende în valori nemuritoare.

Bibliografie

1. Călinescu, George: "Mihail Sadoveanu" în *Studii și articole închinare lui Mihail Sadoveanu*, București, 1952.
2. Cohen, Jean, *Structure du langage poetique*, Paris 1966.
2. Cohen, Jean, în volumul *Vechime*, București, 1940, se găsesc spre exemplu-câteva versuri intercalate la Pag. 98 care surprind esențial natura și profunzimea sensibilității poetice sadoveniene.
3. Constantinescu, P., "Mihail Sadoveanu: Locul unde nu s-a întâmplat nimic" *Scrieri*, 4, Editura Minerva, 1970
4. *Mărturisiri*, E. S. P. L. A. București, 1960.
5. Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, Editura Lider, București 1998.
6. Ciopraga, Constantin, *Mihail Sadoveanu. Fascinația tiparelor originale*, Editura Eminescu, București, 1981.
7. Paleologu, Alexandru, *Treptele lumii sau calea către sine a lui Mihail Sadoveanu*, Editura Cartea Românească, București, 1978.
8. Vlad, Ion, *Cărțile lui Mihail Sadoveanu*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981